

1. משנה מסכת אבות פרק ד משנה ד

רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד חוי שפל רוח שתקוות אנשי רמה רבי יוחנן בן ברוקא אומר כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי אחד שונג ואחד מויד בחלול השם

2. ר' עובדיה מברסנדרא אבות פרק ד משנה ד

מאד מאד חוי שפל רוח - אעפ"י שבשאר מדות הדרך האמצעית היא המשובחת במדת הגאווה אינו כן, אלא יטה לקצה האחרון של שפלות הרוח. לפי שהגאווה היא מאוסה ביותר, העוד שרוב בני אדם נכשלים בה ולא בדילי אינשי מינה, לכך צריך לעשות לה הרחקה יתירה.

3. ספר מצות גדול לאוין סימן סד

השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך (דברים ת, יא) - אזוהרה שלא יתגאו בני ישראל כשהקב"ה משפיע להם טובה, ויאמרו שבירוח שלהם ובעוצם ידם ועמלם עשו והרחיחו כל זה, ולא יחזיקו טובה לקב"ה מחמת גאונם ומכאן אזוהרה שלא יתגאה האדם במה שחננו הבורא, הן בממון הן ביופי הן בחכמה, אלא יש לו להיות עניו מאד ושפל ברוך לפני ה' אלהים ואנשים ולהודות לבוראו שחננו זה המעלה תוכחת הענוה דרשתי לרבים כך, אבל לחברה על לאו זה ולמנות זה בלאו לא היה דעתי גם רבינו משה לא חיברו ולא הזכירו בחשבון הלאוין, וכשהגעתי להשלים עד כאן הלאוין אקראן בחלום במראית הלילה: "הנה שכחת את העיקר, השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך", והתבוננתי עליו בבקר והנה יסוד גדול הוא ביראת השם

4. רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק ד משנה ד

כבר זכרנו בפרקים הקודמים כי הענוה היא מן המידות המעולות, והיא ממוצעת בין הגאווה ושפלות הרוח, ושם מידה ממוצעת זו בעברית ענוה ולקצה הראשון שמות רבים: גבה לב ועינים רמות וגאה ורם, ומשמות החכמים: רוח גבוה וגסות הרוח ומתגאה והקצה האחרון הוא שפלות הרוח. וכבר בארנו בפרק הרביעי כי ראוי לאדם שייטה לאחד משני הקצוות על צד הסייג, כדי שייקבע במיצוע הפשוטות, חוץ מזאת המידה לבדה מכל המידות, רצוני לומר הגאווה, כי לגודל חסרון זאת המידה אצל החסידים, וידיעתם בניוקה, רחוק ממנה עד הקצה האחרון, ונטו אל שפלות הרוח לגמרי, כדי שלא ישאירו בנפש זכר לגאווה בשום פנים וכבר ראיתי בספר מספרי המידות, שנשאל אחד החסידים, ונאמר לו איזהו היום השמח שעבר עליך מיסודי אמר: יום שהייתי נוסע על גבי ספינה, והיה מקומי בה השפל שבמקומות, והייתי לבוש בגלויי סחבות, והיו בספינה סוחרים ובעלי ממון, והייתי שוכב במקומי, ואחד מאנשי הספינה קם להטיל מים, והגיעה שפלותי בעיניו, ופחיתות המצב אשר הייתי בו, עד כדי שגילה עצמו והטיל מימיו עלי ונפלאתי על התחזקות תכונת העוונות בנפשו, וחי ה' לא הצטערה נפשי במעשהו כלל, ולא התעורר בה רוגז, ושמחתי שמחה גדולה שהגעתי למדרגה שלא יצערני בזיוי זה החסר, ולא אשים לבי אליו ואין ספק שזו היא תכלית בשפלות הרוח, עד שירחק מן הגאווה

5. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה

כל א בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה, שנאמר: "ונקדשתי בתוך בני ישראל", ומוזהרין שלא לחללו, שנאמר: "ולא תחללו את שם קדשי"

6. פירוש רבינו יונה על אבות פרק ד משנה ד

מדה זו של נסות הרוח צריך להתרחק ממנה עד הקצה האחרון שאין לך מדה קושה ממנה ורוב העבירות שבתורה תלויות בה ולא עוד שמשכחת הבורא ית' מלכו של אדם שנאמר: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך"

רבי יוחנן בן ברוקא אומר כל המחלל את שם שמים

בסתר נפרעין ממנו - חלול השם האמור בתלמוד הוא פרהסיא, ולפי חשיבות האדם הוא חלול בדבר קטן לכן החכמים ואנשי השם צריכים לשמור במעשיהם על כל שאר בני אדם, וכל איש כפי מעלתו... וזהו ששינוי "כל המחלל שם שמים בסתר" מדבר בדברים שהן בעצמן חלול השם כמו עבודת כוכבים שהוא חלול שמודה לאלהותו, וכמו כן הנשבע לשקר בשמו של הקב"ה שנוגב דעת הבריות חלול, כמו שנאמר: "ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני ה'"

אחד שונג ואחד מזיד על חלול השם - לא שנפרעין

ממנו על השונג כמזיד, אלא שאף על השונג נפרעין ממנו בגלוי, וכל אחד כפי עונו ישא, מפני שאף השגנה נחשבת לו עון בזמן שאינו אנוס שהיה לו לזהר שלא יבא על ידו ולא נזהר, לפיכך חייבו הכתוב קרבן שיכפר לו

7. תפארת ישראל מסכת אבות פרק ד משנה ד

נפרעין ממנו בגלוי - ב' מיני מחללי השם נינהו (א) העובר עבירה בפרהסיא אפילו לתיאבון, דעכ"פ מחלל ומיקל כבוד שמו ית' עי"ז, שמגיד לכל שאינו חושש לציוויו, דאפילו תקפו יצרו וחוטא לתיאבון, עכ"פ היה לו לעשות בסתר (כחגיגה דט"ז א'), ולחוש על כבוד קונו, ולא לחלל שמו ית' בפרהסיא, וזה חלול השם אפשר אפילו בצדיק גמור, דלפי גדלו יודע שעניי הכל צופות עליו, לפיכך צריך לחשמו גם מן הדומה לכיעור (כחולין מ"ד ב'), וח"נ אמרין (יומא דפ"ו ע"א) "היכי דמי חלול השם? אמר רבא כגון אנא וכו', ור' יוחנן אמר: כגון אנא וכו'".

(ב) אבל עוד יש חלול השם באופן אחר, ובכח"ג מירי תנא הכא, דהיינו שבאמת אין פחד אלהים נגד עיניו, כמינין ואפיקורסים שעוברים עבירות ביד רמה בסתר אפילו בלי שום תנאה, כי מכחיש שיש אלוה נמצא, או שיש תורה משמים, או בחשגחה, או בשכר ועונש וכדומה, ואעפ"כ אינו חוטא בגלוי, מדחושש לכבוד עצמו כי רוצה להחזיק את עצמו לצדיק, ולכן לא דמי לשאר חוטא בסתר כשתקפו יצרו, דזה חס על כבוד קונו, להכי גם הקב"ה חס על כבודו, ואינו מביישו להענישו בגלוי, אבל זה, שבאמת כבוד הקב"ה ותורתו קל בעיניו, ופושט טלפיו כחזיר, זהו החונף האמיתי, ולכן יענשוהו בגלוי, למען ידעו הכל שהוא רשע מוחלט, כשיתגלגל שיתגלה נבלותו לעיני השמש.